Eurooppalainen medianvapaussäädös

U 84/2022 vp. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle

Liikenne- ja viestintävaliokunta
16.11.2022
Ismo Huhtanen

medialiitto

Lehdistön keskeinen kansallinen sääntely ja itsesääntely Suomessa

Sananvapauslaki (OM)

Rikoslaki (OM)

Journalistin ohjeet (JSN)

+ Arvonlisävero (VM), kuluttajansuoja (OM), tietosuoja (OM & LVM), kilpailulaki (TEM)

- Suomessa ei aikaisemmin ole säännelty perusoikeuskirjan 11 artiklan tarkoittamaa tiedonvälityksen vapautta.

Suomessa ei ole tarvetta eurooppalaiselle medianvapaussäädökselle

- Suomen mediasääntely perustuu vahvasti itsesääntelyyn, jota tulee vaalia. Julkisen sanan neuvoston rooli keskeisenä itsesääntelyelimenä on erittäin tärkeä.
- Medialiiton huolena on, että tiedonvälityksen vapaus heikkenee Suomessa.
- Säädösehdotuksen mediapalveluiden tarjoajille, kuten lehdistölle, mukanaan tuomat uudet velvollisuudet ja niiden aiheuttama hallinnollinen taakka kustannuksineen heikentäisivät osaltaan kotimaisen lehdistön toimintaedellytyksiä.

- On tärkeää, että säädösehdotuksen jatkovalmistelussa Suomi pyrkii vaikuttamaan niin, että Suomen maailman mittakaavalla vapaan lehdistön ja muiden tiedotusvälineiden toimintaa ei hankaloiteta liiallisella sääntelyllä.

  - U-kirjettä tulisi muuttaa sivulla 18, toinen uusi kappale (muutos merkitty vahvennettuna, yliviivattuna ja alleviivattuna: *”Valtioneuvosto pitää kuitenkin tärkeänä, että ehdotettavien säännösten mukanaan tuomien uusien velvollisuuksien hallinnollinen taakka kansallisille viranomaisille ja mediapalveluiden tarjoajille jää* ***~~kohtuulliseksi~~ vähäiseksi****.”*

Konsolidaatio tukee Suomessa moniarvoisuuden säilyttämistä ja lehtien olemassaoloa

- Yleinen kilpailuoikeus on riittävä väline valvomaan mediamarkkinoiden keskittymistä. Yleistä kilpailuoikeutta tiukemmat esteet konsolidaatiokehitykselle saattaisivat Suomessa ennemminkin kaventaa kuin lisätä sisällön moniarvoisuutta.
- Riittävän laatutason ja erikoistumisen tason ylläpitäminen edellyttää yritysten riittävää absoluuttista kokoa. Digitalisoituminen korostaa tätä tarvetta.
- Toimituksellisen päätöksenteon vapaus ja riippumattomuus on Suomessa jo suojattu sääntelyllä ja itsesääntelyllä.
    - Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä, JSN:n Journalistin ohjeet ja kustantaja- ja lehtikohtaiset periaatteet
    - Sama sääntely ja itsesääntely sitoo samaan tapaan suuria mediayrityksiä (pörssiyhtiöitä), pieniä lehtikustantajia ja myös Yleisradiota.
    - Taloudellisesti vahvempi ja vakavaraisempi mediayritys takaa tiedotusvälineelle ja sen toimitukselliselle työlle vapauden ja riippumattomuuden.
    - Alueellisuus ja paikallisuus ovat olennaisia kotimaisen uutismedian julkaisujen linjan määrittäjiä.
- Mainostilanmyyntimarkkinan kokoon vaikuttavat osaltaan Yleisradion julkisen palvelun tehtävän laajuus ja journalististen tuotteiden asema mainosmarkkinoilla.

Ehdotus on omiaan vaikeuttamaan konsolidaatiota Suomessa

- Ehdotus olisi omiaan lisäämään yrityskauppojen kuluja ja kestoa sekä heikentämään ennustettavuutta edellyttämällä uutta kansallista prosessuaalista sääntelyä, joka velvoittaa arvioimaan omistuksen keskittymisen vaikutuksia yrityskaupoissa median moniarvoisuuteen ja toimitukselliseen itsenäisyyteen.
- Tiedotusvälineiden riittävän laatutason ja erikoistumisen tason ylläpitäminen sekä tiedotusvälineiden olemassaolon mahdollistaminen tulisi näkyä selvemmin asetuksessa.
- Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) rooli korostuu jatkossa. KKV:n etukäteen laadittava kriteeristö olisi keskeinen ohjausdokumentti. Siinä tulisi ottaa huomioon, että lehdistön konsolidaatio on tyypillisesti tiedotusvälineiden moniarvoisuutta ja olemassaoloa turvaavaa kehitystä.

  - U-kirjettä tulisi täydentää seuraavasti sivulla 19, ensimmäinen uusi kappale (lisäys merkitty vahvennettuna ja alleviivattuna): *"Valtioneuvosto suhtautuu **erityisellä** varauksella mediamarkkinoiden keskittymisen valvontaa koskeviin säädösehdotuksiin."*

  - U-kirjettä tulisi täydentää seuraavasti sivulla 19, ensimmäinen uusi kappale (lisäys merkitty vahvennettuna ja alleviivattuna): ***Yleistä kilpailuoikeutta tiukemmat esteet konsolidaatiokehitykselle saattaisivat Suomessa ennemminkin kaventaa kuin lisätä sisällön moniarvoisuutta.***

Mediapalveluiden tarjoajien, kuten lehdistön, sisältöjen aseman parantaminen erittäin suurilla verkkoalustoilla on hyvin tärkeää

- Sosiaalisen median alustojen merkitys tiedotusvälineiden julkaisualustoina on kasvussa erityisesti tavoiteltaessa nuorempia yleisöjä.

- On tärkeää, että tiedotusvälineet saisivat jatkossa suojaa erittäin suurten alustojen päätöksiltä poistaa riippumattomien tiedotusvälineiden sisältöä esimerkiksi somepalvelusta. Alustan etukäteinen informointivelvollisuus tiedotusvälineelle ja tiedotusvälineen mahdollisen vastustusilmoituksen priorisointi ovat kannatettavia ehdotuksia.

- Säädösehdotuksen artikla 17 on ehdotus, jota Suomen tulisi puolustaa ja vahvistaa aktiivisesti EU:n lainsäädäntöprosessissa. Suomalaisten tiedotusvälineiden osalta sen, että mediayritys tai tiedotusväline on sitoutunut JSN:n Journalistin ohjeisiin, tulisi riittää, että saa suojaa suhteessa suuriin alustoihin.

Lehdistön tulisi jäädä EU:n uuden mediapalvelulautakunnan ja vastaavan kansallisen viranomaisen toimivallan ulkopuolelle

- Suomalaisen lehdistön kannalta säädösehdotus tarkoittaa merkittävää ja ennenkokematonta siirtymää kohti viranomaisvalvontaa.
- Valvontaviranomainen on EU:ssa ja sen jäsenvaltioissa ollut perinteisesti käytössä ainoastaan säännellyssä ja taajuuslisensseihin perustuvassa audiovisuaalisessa mediassa.
- Lehdistön uhkana on viranomaisvalvonnan vahvistuminen EU-tasolla ja kansallisesti tulevaisuudessa. Suomi on tiedotusvälineiden vapaudessa maailman kärkimaita. Täällä on paljon menetettävää.
- Ehdotetun mediapalvelulautakunnan tulisi olla täysin riippumaton Euroopan komissiosta.
  - U-kirjettä tulisi täydentää seuraavasti sivulla 18, viides uusi kappale (lisäys merkitty vahvennettuna ja alleviivattuna): "***Valtioneuvosto suhtautuu kielteisesti lehdistön viranomaisvalvontaan.***"
  - U-kirjettä tulisi täydentää seuraavasti sivulla 18, neljäs uusi kappale (lisäys merkitty vahvennettuna ja alleviivattuna): *"Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että neuvottelujen aikana täsmennettäisiin, että* ***yksityisesti ja julkisesti omistettujen tiedotusvälineiden*** *toimituksellisen sisällön arvioinnin ei tule kuulua viranomaisen toimivaltaan."*

Säädösehdotuksen oikeusperustaan, sisämarkkinoiden tehostamisperusteeseen, tulisi suhtautua kriittisesti

- Media-alan sisämarkkinat toimivat tasapainoisen tehokkaasti.
- Sisämarkkinoihin liittyvää media-alan (esimerkiksi lehdistön) sääntelytarvetta on vaikea tunnistaa media-alan, median vapauden tai yleisön näkökulmasta.
- Komission oikeusperustana käyttämä EU:n sisämarkkinoiden tehostamisperuste ei ole perusteiltaan vahva.
- Media on vahvasti kansallista ja kielialueeseen sidottua. Uutismediassa korostuu myös paikallisuus. Alan yritykset ovat näkyviä, mutta Suomessa kansainvälisesti peilaten verrattain pieniä ja haavoittuvia. Näin on erityisesti pienillä kielialueilla, kuten Suomessa.
- Mediasääntelyn erot muodostavat oikeudellisesti sisämarkkinaesteitä, mutta niiden purkaminen tuskin lisäisi merkittävästi rajat ylittävää kauppaa.
  - U-kirjettä tulisi täydentää seuraavasti sivulla 18, ensimmäinen uusi kappale (lisäys merkitty vahvennettuna ja alleviivattuna): ”**Valtioneuvosto suhtautuu sisämarkkinoiden tehostamisperusteeseen varauksella**.”

Eurooppalainen medianvapaussäädös ei saa vaikuttaa EU:n valtiontukisääntelyyn eikä sen soveltamiseen Euroopan komissiossa

- Säädösehdotuksen 5 artiklan johdantotekstissä tulisi vahvistaa viittausta jäsenvaltioita oikeudellisesti sitovaan EU:n valtiontukisääntelyyn. Se on tärkeää lehdistön ja muun yksityisesti omistetun eurooppalaisen median toimintaedellytysten turvaamiseksi jatkossa.
- Avoimuuden ja puolueettomuuden periaatteiden tulisi soveltua julkisen palvelun median johdon valinta- ja irtisanomisprosessien lisäksi näiden prosessien riippumattomaan valvontaan.
- Säädösehdotukseen kirjattujen julkisen palvelun median johdon ja hallituksen jäsenten läpinäkyvien, objektiivisten, syrjimättömien ja avoimien valintakriteereiden ja –prosessin valvonta on järjestettävä riippumattoman viranomaisen tai elimen toimesta.
- Suomen tulisi tarkastella kriittisesti nykyistä Yleisradio-lakiin kirjattua Yleisradio Oy:n valvontamallia. Lakiin tulisi luoda Yleisradiosta aidosti oikeudellisesti riippumaton valvontamalli. Sopiva valvontaviranomainen niin säädösehdotuksen velvoitteiden kuin Yleisradion julkisen palvelun tehtävän valvonnalle olisi kilpailu- ja kuluttajaviranomainen.
  - U-kirjettä tulisi täydentää seuraavasti sivulla 18, viides uusi kappale (lisäys merkitty vahvennettuna ja alleviivattuna): *”Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti avoimuuden ja puolueettomuuden periaatteisiin valinta- ja irtisanomisprosesseissa **sekä näiden prosessien riippumattomaan valvontaan**.”*

medialiitto

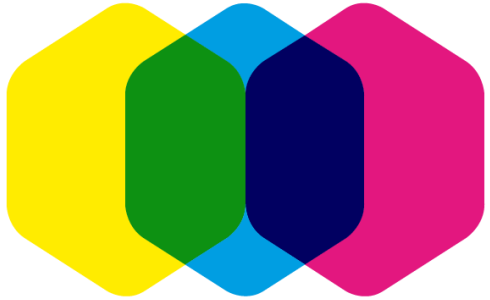

medialiitto

Rakennamme suomalaisen media-alan menestystä.